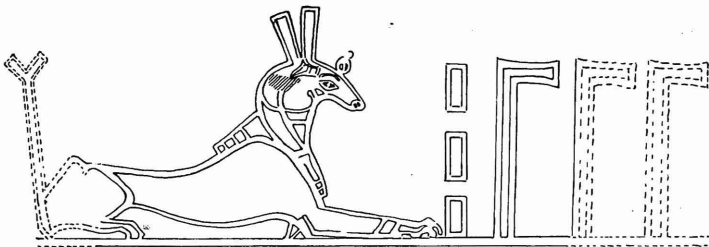


שבר האסטילה המצרית מקוביבה

מאת

יוסף לייבוביץ

שבר האסטילה הכתובה בכתב החרטומים, שנמסר לנו לפענוח על-ידי ד"ר י. קפלן, נתגלה על-ידי בקוביבה, הסמוכה לח'רבת דוהיישה (או ח'רבת אל עג'ורי). ארכה של האבן 17 ס"מ, רחבה 15 ס"מ ועמקה $28\frac{1}{2}$ ס"מ (ציור 1). לפי השערת, קטע-כתובת זה וכן קטע אחר, שפורסם בשנת 1936 על ידי



ציור 1. שבר האסטילה מקוביבה

אלן רו ומוצאו מדוהיישה, שייכים לאסטילה אחת¹. שני הקטעים הם חלקי משקוף, שעליו היתה חרותה הכתובת. לדעת רו, שייכת הכתובת לתקופת החיקסוס, ועליה היה חקוק שמו של מלך בלתי ידוע, תכנה: "...החי לעולם ועד..." (קבוצת סימני החרטומים של מלים אלה נתונה בכרטוש, וזו היא הוכחה לכך, שלפנינו שמו של מלך). אותיות הכתובת הנדונה בזה, שנתגלתה בשנת 1952, קדמו לאותיות הכתובת הראשונה, ותכנה הוא: "...[מלך האלים] סת"ם... אף-על-פי שהמלים "מלך האלים" חסרות בכתובת, יש להניח, כי היו חרותות לפני השם "סת". (ר' לוח כ', 1).

בתואר "מלך האלים" נהוג היה לכנות את האל אמון, בעוד שבכתובת זו הן מיוחסות לאל סת. כידוע, מקובל היה פולחנו של סת בתקופת

Alan Rowe, A Catalogue of Egyptian Scarabs, Scaraboids, Seals (1 and Amulets in the Palestine Archaeological Museum, Cairo 1936, pl. XXXVI.

החיקסוס בלבד, כפי שמעיד, למשל, הכתוב בפאפירוס של סלייה⁽²⁾. המלך אפפירע עבד אל האל סת "בכל הארץ ובנה לו מקדש ליד בית מגוריו; (המלך) יאריך ימיו, ירבה עשרו ואוננו למען ישכים מדי בוקר בבוקר להקריב את עולת יומו לסת" וכר'. סיוע לפאפירוס זה, המלמדנו על עבודת אלהים אחרים במקום אמון־רע בתקופת החיקסוס, הם דבריה הבאים של חאתשפסות (שמלכה לאחר תקופת החיקסוס במצרים) בזיקה לאותה תקופה: "הרי איש לא נהג עוד לפי מצוותיו של רע"⁽³⁾.



ציור 2. פסל הברווזה מקופנהגן

.Bibliotheca Aegyptiaca I, Pap. Sallier I, 1, 3—4 (2)

.P. Montet, Le Drame d'Avaris, Paris 1940, p. 87 (3)

האל סת מתואר בכתובת זו כבעל-חי רובץ, שעל מצחו נחש האוריאוס, המסמל מלך ולא אל. אולם ב" Hori Apollonis Hieroglyphica" (4) מוצאים אנו הסברים מעניינים על האוריאוס. המלה "οὐραϊός", הושוותה בו למלה הבוהירית "ouro" שפירושה מלך, והיא תורגמה βασιλεύς. למעשה, משמעותה של מלה זו נשתמרה בנובית (בדיאלקט קונוסי-דונגלאווי), שבה הוראתה של "ouro" היא "המלך". דוגמאות אחרות, שבהן מופיע האל סת בדמות מלך, ידועות לנו ממקומות אחרים. במוזיאון בברלין⁵, נמצא פסל (מס. 13186), בו מתואר האל סת נושא את ה"פא-סחמתי", או "הכתר הכפול" של מצרים. בפסל הברונזה שבאוסף החיתוכים של ניקולסברג⁶ מופיע הוא בדמות האל הכנעני בעל, שעל ראשו הכתר הכפול (ציור 2). בקבוצה של שלושה פסלים שנמצאת במוזיאון בקהיר, מופיע האל סת עם הורוס, כשהם מתירים את רעמסס השלישי.

כאן המקום להוסיף, שלצורת שמו של האל סת, כפי שהיא מופיעה על האסטילה מקוביבה, אין כל קשר עם הצורה הדומה לה, החרוטה בכרטוש שבאסטילה של שנת 400 שנחשפה בצוען, כפי ששיערנו תחילה.

B. Van de Walle et J. Vergote, Traduction des Hieroglyphica (4 d'Horapollon, Chronique d'Egypte No. 35, Bruxelles. 1943, p. 41.; Ad. Erman, Aeg. Zeitschr. No. 46, 1909, p. 102.
Adolph Erman, Die Religion der Aegypter, Berlin 1934 (5)
M. Mogensen, La Glyptothèque de Ny Carlsberg, Copenhagen, (6 pl. XXIV, No. A. 99, Ae. I. N. 614